

I anledning telefonkioskens dag

Sigbjørn Løland Bore

Doktorgradstudent i Oslo, fra Stavanger

HISTORIE: Kjære telefonkiosk, det er i grunnen ytterst få ting som bæres med tittelen kiosk. Til og med i dag er det transhumanistiske spranget som fjernet stemmeorganets mekaniske begrensninger ved å la stemmen bære jorden rundt for et kronestykke, ved refleksjon, intet annet enn magisk.

Mye hard medfart

Men selv i dine velmaktsdager, da folk sto i kø utenfor og tilgang kunne være et spørsmål om liv eller død, var vår behandling av deg langt fra optimal. I hvert fall ikke verdig den åpne døren og trofastheten du gjennom så mange år viste oss. Utover å være et yndet objekt blant vandaler, som rev ut telefonkabler og sider fra telefonkatalogen, måtte du tåle at frustrasjonen over personen i den andre enden av linjen gikk ut over deg. Du hadde jo ingenting med at leverandøren ikke leverte på tiden, eller at personen hadde funnet en annen person. Hardt og hensynsløst ble telefonrøret slengt på.

Du tok mange slag, telefonkiosk. Det må ha vært forvirrende å se dem som skapte deg, være de være de samme som skadet deg. Men kanskje verre enn fortidens mishandling, var den forestående likegyldigheten. Blikket som ikke lot seg fange, gangen som ikke lot seg stoppe, og mobiltelefonen som ble fisket opp av lommen. Du fortjente så inderlig mye bedre.

Mobiltelefonens inntog etterlot deg marginalisert med få venner å betro deg til. Dette gjorde deg sårbar for utnyttelse av utspekulerte kriminelle som ville unngå å bli identifisert i telefonkatalogen. Kidnappere ba om løsepenger, mordere fortalte om hvor likene deres lå gjemt, og du gikk med på det. Telenor valgte i 2016, trolig for å unngå assosiasjon med kriminalitet, å skru av den siste telefonkiosken. Dette ble urettferdig. Telefonkiosken kunne ikke klandres – du var jo bare en budbringeren. Dessuten var det sannsynligvis maksimalt 5 prosent av samtalene som omfattet kidnapping, og informasjon om hvor lik lå gjemt, ubehagelig som det var, men nyttig ettersom det kunne bidra til å gi en viss ro hos de etterlatte.

Tidens gang

Telefonkiosk, din storhetstid er nå forbi. Tiden da du var selve symbolet på modernitet og utgjorde en oase av liv rundt ethvert hjørne, føles fjern. Du fikk ingen verdig alderdom. Du kjente ikke din tid og rakk å bli overflødig. I effektiviseringens nådeløse navn, ble dine røtter ned til fasttelefonettet rasket ut. Ditt livstegn, den evige summetonen, har forstummet. Alt som er igjen er hundre røde livløse, telehistoriske fossiler spredt utover det ganske land på Riksantikvarens nåde.

Trist, ja, men det finnes lyspunkt. I dag er telefonkioskens dag, og det er da noe.

NTB SCANPIX

Olav Stangeland overtok Stangeland Maskin etter sin far, Trygve - ofte bare kalt «TS-en». Her med søndagsbilen, en Bentley Flying Spur V8 S (2017) med 527 hestekrefter til 3,5 millioner kroner. Til høyre en Chevrolet Camaro SS Convertible (2011).

JON INGEMUNDSEN

Stangelands Bentley

ØKONOMI: Uansett hvordan man snur og vender på saken, det er dypt problematisk at noen skal ha en bil til 3,5 millioner kroner stående i garasjen bare for å bruke den til søndagsturer.

Amund Sjølie Sveen

Kunstner

Aftenbladet dypdykker for tiden i Rogalands rikeste. Under overskriften «Finansfamiliene» bruker avisa ti sider på å idoldyrke milliardærfamilien Stangeland. Det er litt av en journalistisk prestasjon å framstille familien som «jordnær» og «annerledes», og samtidig trykke et svært bilde av familieoverhode Olav poserende foran en skinnende sølvgrå Bentley til 3,5 millioner: Det er få ting som er vanligere blant mannlige milliardærer enn å svi av flere årslønner på en potent bil med kraftig motor.

Nok er nok

Hvor mye er nok for å leve et godt og fullverdilig liv? Den belgiske filosofen og økonomen Ingrid Robeyns er overbevist om at det både er mulig og nødvendig å prøve å regne seg fram til et svar. Akkurat på samme måte som FN i dag har en *fatigdomsgrense*, en grense for hvor lite et mennesket kan ha før det ikke lenger er i stand til å leve et fullverdilig liv, mener Robeyns at det vi virkelig trenger i dag er en *rikkdomsgrense*.

Robeyns leder et EU-støttet forskningsprosjekt, hun er ingen barrikadestormer som veiver med røde flagg. Men hun er - i likhet med en haug andre kunnskapsrike og fornuftige folk - bekymret for to ting: Verdens fattige - og vårt skjøre demokrati. Det med fattige er nokså opplagt; det er mange på kloden som har for lite, mens flere av oss andre

har både én og ti kroner vi kan avse. En god del kunne åpenbart også gitt bort millioner uten at livet ville blitt mindre verd å leve. I dag eier de åtte rikeste blant oss like mye som den fattigste halvparten på planeten, ifølge Oxfam. Begrip det den som kan: Åtte menn har like mye som 3,5 milliarder mennesker til sammen.

Penger er makt

Det med demokrati er like opplagt: Vårt politiske system fungerer dårligere så lenge noen få er steinrike og de fleste ikke er det. De rike kjøper innflytelse, ikke fordi de er spesielt ondskapsfulle, men fordi de har muligheten. Er det noen som tviler, er det bare å se til demokratiet og rikdommens høyborg, USA. Trump ville selvfølgelig aldri blitt president om han ikke var rik, det skjønner alle, også Trump selv. Og det faktum at han har penger nok til å stille til valg, betyr ikke at han lager god politikk. Det skjønner også de fleste - bortsett fra Trump selv.

Selv om John Fredriksen ikke har forsøkt å bli statsminister her hjemme ennå, er det få som ikke skjønner at milliardærene vet å bruke sine økonomiske muskler for å få det som de vil, enten det er Rimi-Hagen som gir millioner til Frp's valgkamp eller Christian Ringnes som gavmildt forærer en kunstpark til hovedstaden - så lenge han selv får bestemme kunsten.

Ubalansert demokrati

Peter T. Smedvig, overhodet for Rogalands rikeste familie, sa det på denne måten for noen år siden: «Det som er viktigst med private formuer, er at de bidrar til en mer balansert maktstruktur i samfunnet.»

Ja-ha. Det gir muligens balanse for Peter T. Smedvig å sitte på toppen av en pengebinge fylt med 9,3 milliarder kroner, men de fleste andre vil nok mene at «balansert maktstruktur» betyr at folk bestemmer omtrent like mye - som alt-

så er ideen bak dette demokratiet vi er så stolte av.

Det at medlemmene i Smedvig-dynastiet arver penger og makt bare fordi de blir født med riktig etternavn, er omtrent like balansert som at vi holder oss med en kongefamilie der privilegiene går i arv. Men mens kongefamilien ikke lenger har særlig makt å snakke om, sender Smedvig og milliardærene hard cash og makt videre til sine sønner og døtre. Som den franske økonomen Thomas Piketty har lært oss: I det lange løp er det de som arver og investerer, som vinner over dem som bare har en lønn å leve av. Kapitalen vokser fortere enn lønningene, gapet vokser og vokser og vokser.

En grense for rikdom

Ingrid Robeyns kaller det *limitarianisme*: Vi må bli enige om en maksgrense for rikdom, så må fellesskapet overta alt over denne grensen og bruke det til det beste for samfunnet. Ja da, jeg vet; man kan allerede høre knatringen fra tastaturene der kommunist-anklagene hamres ned i kommentarfeltene. Men der kommunismen sier at ingen får eie noen ting, og kapitalismen synes det er helt greit om én eier alt sammen, sier limitarianismen at problemet ikke er at folk eier, men at folk eier så enormt ulike mengder. Det at noen få kan bade i overfylte pengebinger, vil alltid redusere andres mulighet til frihet og lykke. Da er vi ikke lenger i samme båt, fellesskapet rakner. Demokrati er rett og slett ikke mulig uten likere økonomisk fordeling.

Det er klart at både Stangeland og Smedvig har vært dyktige og sikkert jobbet både seint og tidlig. Men faktum er uansett at de 3,5 millionene Bentleyen koster, vil skape ekstremt mye større menneskelig lykke alle andre steder enn i garasjen hos Stangeland. Å holde oss med milliardærer er en luksus vi ikke har råd til. Det er ineffektivt bruk av ressurser. Og det er umoralsk.